

การอำนวยความสะดวกและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยแก่
ราษฎรในหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน
Providing Justice and Maintaining Peace and Order and The Safety of
the People in The Village of the Village Headman

เคมีกา ทองเรือง¹ วิสิษฐ คัดคำส่วน² เมธิณี ไชยคุณา³
khemika Thongrueang, Wisit Kidkhamsuan, Metinee Chaikuna

บทคัดย่อ (Abstract)

การจัดการปกครองท้องถิ่นได้เริ่มต้นมาจากรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งทรงมีพระราชดำริให้มีการฟื้นฟูการปกครองระดับ หมู่บ้านที่มาแต่เดิมขึ้นใหม่ เพราะ ทรงเล็งเห็นว่าการปกครองในระดับนี้จำเป็นและสำคัญยิ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากเป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับราษฎรมากที่สุด โดยได้ทรงให้มีการทดลองจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ขึ้นที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเมื่อ ร.ศ.111 (พ.ศ. 2435) โดยให้ราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้านแทนการแต่งตั้งโดยเจ้าเมืองดังแต่ก่อนนับแต่นั้นมา จึงได้มีการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้านตามหัวเมืองต่าง ๆ โดยตราเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ขึ้นใช้บังคับแทน และได้มีการใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ใหญ่บ้านอำนวยความสะดวกและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยแก่ราษฎรในหมู่บ้าน

คำสำคัญ (Keywords): การอำนวยความสะดวก; การรักษาความสงบเรียบร้อย; การรักษาความปลอดภัย

Abstract

Local government management started from the reign of King Chulalongkorn. King Rama V, whose royal initiative was to restore government level

Received: 2022-12-21 **Revised:** 2023-01-09 **Accepted:** 2023-01-15

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ Lecturer for the Bachelor of Public Administration Program Valaya Alongkorn Rajabhat University คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม Faculty of Liberal Arts and Science, Nakhon Phanom University. Corresponding Author e-mail: nali_234@hotmail.com

² โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยนครพนม Demonstration School of Nakhon Phanom University

³ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม Faculty of Liberal Arts and Science, Nakhon Phanom University

The original village was rebuilt because he saw that this level of government was necessary and important in the administration of the country. because it is the government unit closest to the people by having an experiment to organize the administration of sub-districts and villages in Bang Pa-in District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province in R.E. 111 (BE 2435), with the people choosing the village headman instead of being appointed by the governor as before. Villages in various districts, enacted as the Local Governing Act, R.E. 116. Later, in the reign of King Rama VI, the Local Governing Act, B.E. 2457 came into force instead. and has been used continually to the present for the village headman to administer justice and maintain order and safety for the people in the village

Keywords: Administering justice; Maintaining order; Security

บทนำ (Introduction)

การปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (อยุธยา) ได้มีการจัดระเบียบการปกครองแผ่นดินเป็น 2 ส่วน 1 ได้แก่ ก) การปกครองส่วนกลาง ข) การปกครองส่วนภูมิภาคหรือเรียกว่าการปกครองอาณาเขต ประวัติความเป็นมาของผู้ใหญ่บ้านการปกครองส่วนภูมิภาค หรือการปกครองอาณาเขต มีเมืองหรือหัวเมือง เป็นศูนย์การบริหารมีผู้รั้ง หรือพระยามหาณรงค์เป็นผู้ปกครองจัดระเบียบการปกครองภายในเมืองหนึ่ง ๆ ออกเป็นหน่วยการปกครองรับผิดชอบลดหลั่นกันลงมา คือ แขวง ประกอบด้วย ตำบลหลายแห่งรวมกัน มี“หมื่นแขวง” เป็นผู้ปกครอง ตำบล ประกอบด้วย หมู่บ้านหลายแห่งรวมกัน มีกำนันเป็นหัวหน้าได้รับบรรดาศักดิ์เป็น “พัน” หมู่บ้าน มี“ผู้ใหญ่บ้าน” ซึ่งผู้ว่าราชการเมืองเลือกตั้งเป็นหัวหน้า (ไททัศน์ มาลา, 2559) จึงได้วางรูปแบบการปกครองระดับหมู่บ้าน ตำบล เรียกว่า “การปกครองท้องที่” อย่างเป็นทางการขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองประเทศและได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ตราพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ขึ้นใช้บังคับทั่วประเทศ โดยประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) ข้อความและหลักเกณฑ์ส่วนใหญ่ของพระราชบัญญัตินี้ได้ใช้เป็นหลักในการปกครองท้องที่ของประเทศไทยสืบมา นับว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ได้กำหนดการจัดระเบียบตำบลและหมู่บ้าน รวมทั้งกำหนดหน้าที่ไว้อย่างละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายฉบับนี้มีจุดเด่นที่กำหนดให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านด้วยพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่จะให้ราษฎรมีโอกาสใช้สิทธิในการปกครองตนเอง ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) จึงได้ทรงประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติดังกล่าวและประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 และถือเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้านสืบมา (สมคิด เลิศไพฑูรย์ และคณะ, 2553) จึงได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านมีที่มาจากการเลือกโดยตรงจากราษฎรในหมู่บ้านนั้น ๆ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน มีที่มาจากการที่ผู้ใหญ่บ้านและกำนันท้องที่ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกราษฎรซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด

เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ และในตำบลหนึ่ง ให้มีสารวัตรสำหรับเป็นผู้ช่วยของกำนันจำนวน 2 คน โดยกำนันเป็นผู้คัดเลือก และต้องได้รับความเห็นชอบของผู้ว่าราชการจังหวัด อีกทั้ง ยังมี แพทย์ประจำตำบลที่มีมาจากการที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านประชุมพร้อมกันเลือกผู้ที่มีความรู้ในวิชาแพทย์เป็นแพทย์ประจำตำบลจำนวน 1 คน สำหรับจัดการป้องกันความเจ็บไข้ของราษฎรในตำบลนั้น โดยการแต่งตั้งแพทย์ประจำตำบลให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลผู้มีสัญชาติไทย และต้องแต่งตั้งจากผู้ที่มีถิ่นที่อยู่ในตำบลนั้น เว้นแต่ผู้ที่เป็นแพทย์ประจำตำบลที่ใกล้เคียงกันอยู่แล้วและยอมกระทำการรวมเป็นสองตำบล ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรก็แต่งตั้งได้ตามที่กฎหมายกำหนด (ซัชชัย จันทรวงศ์, 2545)

ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านของตน และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. นวยความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน
2. สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น
3. ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้านในการติดต่อหรือรับบริการกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. รับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อน ทุกข์สุขและความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ
5. ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่หรือการให้บริการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
6. ควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ โดยกระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ
7. อบรมหรือชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ ในการนี้สามารถเรียกราษฎรมาประชุมได้ตามสมควร
8. แจ้งให้ราษฎรให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อบำบัดปัดป้องภัยอันตรายสาธารณะอันมีมาโดยฉุกเฉิน รวมตลอดทั้งการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย
9. จัดให้มีการประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง
10. ปฏิบัติตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการและรายงานเหตุการณ์ที่ไม่ปกติซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ พร้อมทั้งรายงานต่อนายอำเภอด้วย
- 11) ปฏิบัติตามภารกิจหรืองานอื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือตามที่กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานอื่นของรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอมอบหมาย (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2546)

นอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้านยังมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องกับความอาญาดังต่อไปนี้คือ

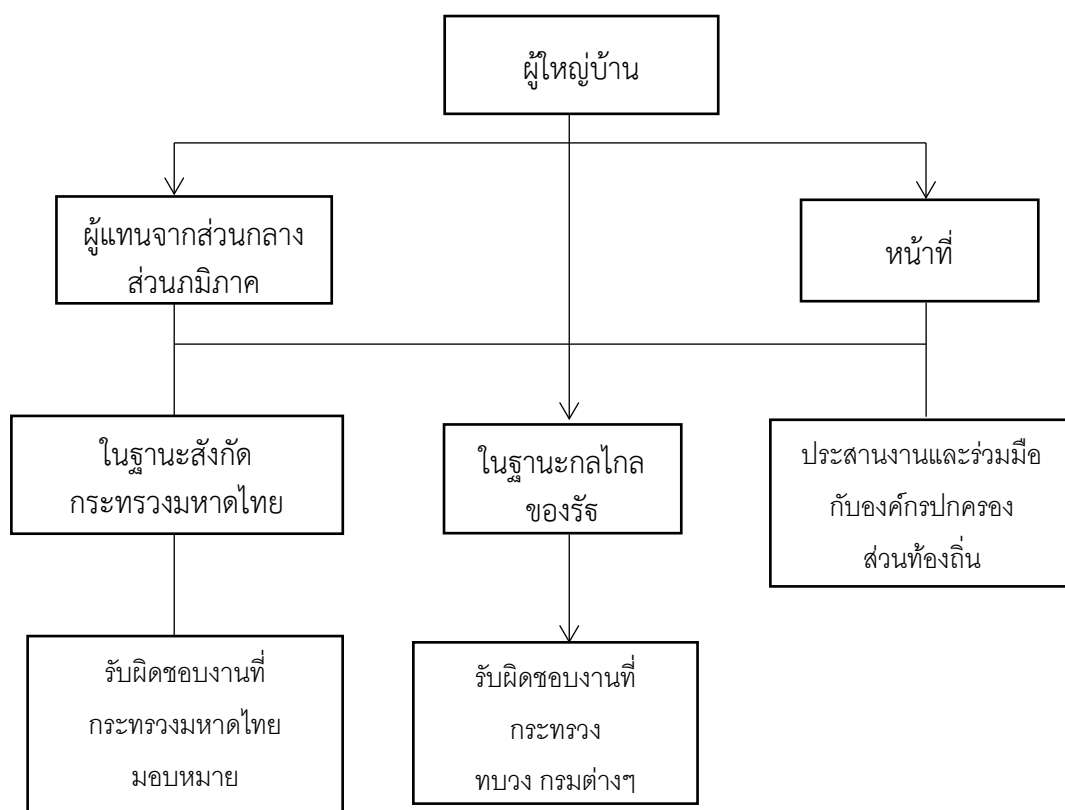
1. เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำความผิดกฎหมาย เกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตนต้องแจ้งความต่องำนันนายตำบลให้ทราบ
2. เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนั้นให้ทราบ
3. เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้กระทำความผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดีหรือสิ่งของที่สงสัยว่าได้มาโดยการกระทำความผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำความผิดกฎหมายก็ดีให้จับสิ่งของนั้นไว้และรับนำส่งต่องำนันนายตำบล
4. เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำความผิดกฎหมายก็ดีหรือมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดกฎหมายก็ดีให้จับตัวผู้นั้นไว้และรับนำส่งต่องำนันนายตำบล
5. ถ้ามีหมายหรือคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้น เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และรับส่งต่องำนัน หรือกรรมการอำเภอตามสมควร
6. เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้น หรือให้ยึด ผู้ใหญ่บ้านต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย

ดังนั้น การอำนวยความสะดวกและเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยแก่ราษฎรในหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้านที่สำคัญมีรายละเอียด ดังนี้

1. ตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎร เช่น ผู้ใหญ่บ้านเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งเกิดแจ้งตาย แจ้งย้ายที่อยู่และออกหลักฐานให้แก่ประชาชนนำไปยื่นต่อนายทะเบียน
2. ตามกฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน เช่น เป็นเจ้าพนักงานในการตรวจบัตรประจำตัวประชาชนเฉพาะด้านตรวจในพื้นที่
3. ตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัวเช่น ผู้ใหญ่บ้านอาจต้องไปเป็นพยานบุคคลรับรองบุคคลที่ประสงค์จะขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนรับบุตรบุญธรรม
4. ตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะเช่น ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ไปกับเจ้าของหรือตัวแทนนำสัตว์ที่ต้องจดทะเบียนรูปพรรณไปจดทะเบียนรูปพรรณ
5. ตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เช่น ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ให้คำรับรองเกี่ยวกับความประพฤติและหลักฐานของผู้ขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืน
6. ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 เช่น ต้องนำราษฎรไปแสดงตนเพื่อคัดเลือกทหาร
7. ตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดหรือจัดการให้เป็นไปตามหมายจับหรือหมายค้น ผู้ใหญ่บ้านและกำนันเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองเมื่อกระทำการตามอำนาจหน้าที่ ผู้ใดดูหมิ่นหรือขัดขวางย่อมมีความผิดต่อเจ้าพนักงานจะได้รับโทษหนักขึ้นกว่าความผิดต่อบุคคลธรรมดา
8. คอยสังเกตตรวจตราความไข้เจ็บที่เกิดขึ้นแก่ราษฎรในตำบลนั้น และตำบลที่ใกล้เคียง ถ้าเกิดโรคภัยร้ายแรง เช่น อหิวาตกโรคก็ตีگاهโรคก็ตีใช้ทรัพย์สินก็ต้องคิดป้องกันด้วยการแนะนำ

กำนันผู้ใหญ่บ้านให้ส่งราษฎรให้จัดการป้องกันโรค เช่น ทำความสะอาด เป็นต้นและแพทย์ประจำตำบลต้องเที่ยวตรวจตราชี้แจงแก่ราษฎรด้วย (พชรภัทร พิงรำพรรณ, 2556)

โครงสร้างการอำนวยความสะดวกและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยแก่ราษฎรในหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน

การการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของผู้ใหญ่บ้าน

1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ เป็นสถาบันที่มีอยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน มีคุณลักษณะพิเศษ คือ เป็นผู้ที่มาจากการเลือกของประชาชนโดยตรง และทางราชการรับรองแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนของรัฐปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ตลอด 24 ชั่วโมง ทุกวัน โดยไม่มีวันหยุด เป็นผู้ช่วยเหลือราชการของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่มีการกิจในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน หากมีหน่วยงานของรัฐเข้าไปดำเนินการในหมู่บ้าน ตำบล จะต้องประสานงานขอความร่วมมือจาก ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเจ้าของพื้นที่ที่รู้สภาพข้อเท็จจริงและปัญหาในพื้นที่เป็นอย่างดีทั้งสิ้น ผู้ใหญ่บ้าน จึงเป็นกลไกของรัฐในการทำหน้าที่ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี ประกอบกับ ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำตามธรรมชาติที่อยู่ในห้องที่ ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อย การเสริมสร้างความมั่นคง และการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมในสังคมระดับรากหญ้า ซึ่งจะส่งผลต่อการเสริมสร้างความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นแก่สังคมและประเทศชาติ

และจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมา เมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินที่สร้างความเสียหายและความเดือดร้อนแก่ประชาชนในพื้นที่ อาทิ กรณีเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 หรือแม้แต่สถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (พททิสาน ชุมพล, 2528)

2. สถาบันผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นพระราชกุศโลบายที่แยบคายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ในการจัดการปกครองประเทศ โดยพระองค์ทรงเห็นว่า การให้ราษฎรเลือกผู้นำกันเองในท้องที่ และแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะทำให้เกิดการยอมรับในตัวบุคคลที่ราษฎรเลือกกันเอง และได้บุคคลที่สามารถทำหน้าที่หลากหลายบทบาทในตัวคนเดียว กล่าวคือ ผู้ใหญ่บ้าน เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 รวมทั้งได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ๆ อีกหลายฉบับ อาทิ เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามความในมาตรา 2 (16) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และความมั่นคงของประเทศในตำบล หมู่บ้าน ที่ตนปกครองอยู่ รวมทั้งช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่น (ในกระบวนการยุติธรรม) จึงเป็นผู้สร้างความอบอุ่นให้เกิดแก่ประชาชนในพื้นที่ และเป็นหลักประกันในการรับบริการจากรัฐอย่างทั่วถึง (ประสิทธิ์ อินทโชติ, 2554)

3. ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ เป็นตัวแทนราษฎรที่มาจากการเลือกของประชาชนโดยตรง และปฏิบัติหน้าที่อยู่ในหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุด คือ หมู่บ้าน ตำบล จึงมีความใกล้ชิดกับประชาชน รู้ปัญหาอุปสรรค และสภาพท้องที่เป็นอย่างดี สามารถให้ข้อเท็จจริงต่อทางราชการได้อยู่เป็นสื่อกลางรับส่งข่าวสารระหว่างรัฐกับราษฎรในพื้นที่ที่รับผิดชอบ และเป็นจุดเชื่อมโยง และรอยต่อระหว่างรัฐกับประชาชน รวมทั้งเป็นสถาบันที่หลอมรวมประชาชนในพื้นที่ ให้เกิดความเป็นเอกภาพและเป็นปึกแผ่น และเป็นการสร้างดุลยภาพ (Balance of Power) ในพื้นที่ ซึ่งหากไม่มีสถาบัน ผู้ใหญ่บ้าน จะทำให้เกิดช่องว่างในการยึดโยงและหลอมรวมประชาชน เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย รวมทั้งเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยและจัดการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในพื้นที่

ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้าน จึงถือได้ว่า เป็นสถาบันที่อำนวยความสะดวกอยู่คู่กับตำบล หมู่บ้านมาโดยตลอด เป็นผู้ที่ยคอยช่วยเหลือทางราชการในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้แก่ประชาชนในตำบล หมู่บ้าน และเป็นผู้แทนประชาชนในตำบลหมู่บ้านในการติดต่อกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคราชการและภาคเอกชน ถึงแม้สภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทำให้ภารกิจบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเพิ่มมากขึ้นก็ตาม โดยที่มีกรมการปกครองเป็นกรมที่รับผิดชอบในการกำกับ ดูแลกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ได้พัฒนาศักยภาพผู้ใหญ่บ้าน ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ด้วยการขยายเวลาการทำงานให้ถึง 60 ปี เพราะประสบการณ์การทำงานของผู้ใหญ่บ้าน จะช่วยเสริมความมั่นใจในการทำงาน รวมทั้งปรับปรุงรูปแบบการทำงานของคณะกรรมการ หมู่บ้านให้เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ

และผู้ช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นที่ยอมรับหรือได้รับความศรัทธาจากประชาชนมากน้อยเท่าใด ก็ขึ้นอยู่กับการทุ่มเทกำลังใจ กำลังกาย กำลังความสามารถ ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้แก่ประชาชนของ (กรมการปกครอง, 2556)

การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของผู้ใหญ่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน และมีหน้าที่ 2 ประการ คือ

1. อำนาจหน้าที่ในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย สรุปได้ดังนี้ คือ

- รักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน
- เมื่อเกิดทุกข์ภัยแก่ลูกบ้าน ให้แจ้งกำนันเพื่อหาทางป้องกัน
- นำประกาศ คำสั่งของรัฐบาลแจ้งลูกบ้าน
- ทำบัญชีทะเบียนราษฎรในหมู่บ้าน
- มีเหตุการณ์ประหลาดให้แจ้งกำนัน
- พบคนแปลกหน้าให้นำตัวส่งกำนัน
- เมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้น ให้เรียกลูกบ้านช่วยกันป้องกันและระงับได้ และแจ้งกำนัน
- ควบคุมลูกบ้านให้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ
- สั่งสอนลูกบ้านมิให้อาฆาตมาดร้ายกัน
- ฝึกอบรมลูกบ้านให้รู้จักหน้าที่และการทำการในเวลารบ
- ประชุมลูกบ้านเป็นครั้งคราวเพื่อแจ้งข้อราชการ
- ส่งเสริมอาชีพ
- ป้องกันโรคติดต่อ
- ทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี
- ตรวจตรารักษาประโยชน์ในการอาชีพราษฎร
- จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
- ประชุมกรรมการหมู่บ้าน
- ปฏิบัติตามคำสั่งของกำนัน
- ให้ราษฎรช่วยเหลือสาธารณประโยชน์

ในส่วนผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านหนึ่งนอกจากจะมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองหมู่บ้านแล้วยังมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้าน ประเภทของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน มี 2 ประเภท คือ

1. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง มีหมู่บ้านละ 2 คน เว้นแต่หมู่บ้านใดมีความจำเป็นต้องมีมากกว่า 2 คน ต้องขออนุมัติกระทรวงมหาดไทย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติกิจการตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่ บ้านเท่าที่ได้รับ
- เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้าน ในกิจการที่ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่

2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ หมู่บ้านใดจะมีได้ต้องให้ ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้อนุมัติตามจำนวนที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน
- ถ้ารู้เห็นหรือทราบเหตุการณ์เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านเกี่ยวกับความสงบ เรียบร้อย ให้แจ้งต่อผู้ใหญ่บ้าน

- ถ้ามีคนจรเข้ามาในหมู่บ้านและสงสัยว่ามาโดยไม่สุจริตให้นำตัว ส่งผู้ใหญ่บ้าน
- ระงับเหตุ ปรามปราม ติดตามจับผู้ร้าย
- ตรวจจับสิ่งของที่ผิดกฎหมายส่งผู้ใหญ่บ้าน
- ควบคุมตัวผู้สงสัยว่าได้กระทำความผิดและกำลังจะหลบหนีส่งผู้ใหญ่บ้าน
- ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่บ้านซึ่งสั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย

ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคลากรในส่วนภูมิภาคสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ที่มีรากฐานความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนรับรู้ข้อมูลปัญหาความทุกข์สุขของประชาชน เป็นผู้นำตามทฤษฎีของภาวะผู้นำแบบความสามารถพิเศษสามารถทำงานในภาวะจำกัดเสมอมา แม้ว่าจะมีความเสี่ยงภัยต่อชีวิตของผู้ใหญ่บ้าน ก็ไม่ได้หวั่นเกรงต่อปัญหาอุปสรรคที่มีอยู่จนทำให้มีอำนาจส่วนบุคคล (Use of personal power) ใช้แก้ไขปัญหาของการดำเนินการสนองตอบนโยบายของรัฐบาลให้บรรลุตามอุดมการณ์” บำบัดทุกข์ บำรุงสุข”) แก่ประชาชน จึงถือว่าผู้ใหญ่บ้านเป็นรากฐานด้านการรักษาความมั่นคงภายในของระดับหมู่บ้านและชุมชนตลอดจนตำบลบังเกิดความผาสุกและสงบสันติจนถึงปัจจุบัน (บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ, 2547)

การรักษาความปลอดภัยแก่ราษฎรในหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ประกอบกับมาตรา 94 มาตรา 95 และมาตรา 102 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และมาตรา 16 และมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการช่วยเหลือเจ้าพนักงานของหน่วยกำลังคุ้มครองและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน พ.ศ. 2551”

2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไปบรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้ว หรือซึ่งขัดแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

3. ในระเบียบนี้ “หน่วยกำลังคุ้มครองและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน” หมายความว่า หน่วยกำลังคุ้มครองและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง และให้หมายความรวมถึง ชุดรักษา

ความปลอดภัยหมู่บ้านตามระเบียบนี้ “ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน” หมายความว่า ราษฎรอาสาสมัครในพื้นที่ ที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากนายอำเภอให้ปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน และให้เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ เรียกโดยย่อว่า “ชรบ.” “หลักสูตร ชรบ.” หมายความว่า หลักสูตรชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน “นายอำเภอ” หมายความว่า รวมถึง ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ “ปลัดอำเภอประจำตำบล” หมายความว่า ปลัดอำเภอซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ประจำตำบลหรือเป็นปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำตำบล

4. ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนี้ มีอำนาจตีความวินิจฉัยปัญหา และกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ในส่วนการช่วยเหลือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือเจ้าพนักงานอื่น ในการปฏิบัติหน้าที่ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือเจ้าพนักงานอื่น ได้ร้องขอให้ ชรบ. ช่วยเหลือให้ ชรบ. ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือได้ในเรื่อง ดังต่อไปนี้ (1) อยู่เวรยามรักษาความสงบเรียบร้อย และรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (2) ตรวจตระเวนรักษาความสงบเรียบร้อย (3) สืบสวนหาข่าวพฤติการณ์อันอาจเป็นภัยอันตรายต่อความมั่นคงหรือความสงบเรียบร้อย (4) เฝ้าระวังรักษาสถานที่สำคัญ ตั้งจุดตรวจ จุดสกัด ตรวจสอบบุคคลและยานพาหนะที่ผ่านเข้าออกหมู่บ้าน (5) รายงานเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่ให้ผู้บังคับบัญชาทราบ (6) ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา และการก่อความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่ (7) ตรวจค้นบุคคลหรือยานพาหนะ ซึ่งมีเหตุสงสัยตามสมควรว่าเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือได้มาโดยกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดหรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการค้น ยึดสิ่งของหรืออาวุธที่ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือได้มาโดยได้กระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิดตามกฎหมาย ให้รายงานไปยังผู้บังคับบัญชาใกล้เคียงโดยเร็ว (8) จับผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และควบคุมตัวผู้ถูกจับส่งผู้บังคับบัญชาใกล้เคียงโดยเร็วหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ (9) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และ (10) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

บทบาทความร่วมมือในด้านอื่นๆ ของผู้ใหญ่บ้าน

นอกจากบทบาทสำคัญในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลแล้ว กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ร่วมกับเทศบาลในประเด็นต่างๆ ทั้งการให้ความร่วมมือและการขอความร่วมมือ ก็เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ กล่าวคือ

1. การระดมประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่าทางการปกครองท้องถิ่น ดังคำกล่าวที่ว่า “ผู้ปกครองท้องที่เป็นเจ้าของคน ผู้บริหารท้องถิ่นเป็นเจ้าของบ” ดังนั้นเมื่อทางเทศบาลจัดทำโครงการที่ต้องการให้ประชาชนเข้า

ร่วม ก็มักจะขอความร่วมมือจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ช่วยเหลือในการจัดกำลังคนเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

2. การสนับสนุนข้อมูลให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุผลเดียวกันที่ผู้ปกครองท้องที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากกว่า ทำให้ทราบถึงข้อมูลต่างๆ ของลูกบ้านของตนมากกว่าด้วยเช่นกัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมักสามารถ “เข้าออก-ออกใน” บ้านของลูกบ้านได้ และรู้ถึงความเป็นอยู่ของลูกบ้านได้ดี ดังนั้นเมื่อหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะเทศบาลต้องการข้อมูล เช่น ข้อมูลพื้นฐานทางประชากร ข้อมูลหลังคาเรือนที่ได้รับความเดือดร้อนข้อมูลการประกอบอาชีพ ฯลฯ ก็จะขอความร่วมมือให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว

3. การร่วมกันตัดสินใจการบริหารงบประมาณ ไม่เฉพาะว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้นที่มีงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่แต่ทางการปกครองท้องที่ก็มีงบประมาณด้วยเช่นกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงบประมาณตามโครงการต่าง ๆ เช่นกองทุนหมู่บ้าน SML ไทยนิยม ประชาธิรัฐ ฯลฯ งบประมาณเหล่านี้มักถูกส่งมาทางสายงานส่วนภูมิภาค และเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองท้องที่ในการบริหารจัดการงบดังกล่าว แต่เนื่องจากกรณีเหล่านี้มีไม่บ่อยนักทำให้ผู้ใหญ่บ้าน บางคนไม่คุ้นเคยกับการบริหารจัดการงบประมาณ จึงต้องมีการปรึกษาหารือกับทางท้องถิ่นในการจัดทำโครงการ เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางให้ลูกบ้านได้ตัดสินใจ ซึ่งอาจเป็นการจัดทำโครงการใหม่ขึ้นมา หรืออาจเป็นการดัดแปลงโครงการที่เคยเข้าแผนไว้กับเทศบาลออกมาดำเนินการ กรณีดังกล่าวทำให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างสองฝ่าย

4. การขอความร่วมมือในงานที่ต้องใช้ความรู้ เทคนิคเฉพาะ แม้สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะก่อตั้งมานานและอาจมีทีมงาน เช่น สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล ฯลฯ แต่บุคลากรเหล่านั้น ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน แม้ในปัจจุบันจะมีการส่งเสริมให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นและมีการอบรมเกี่ยวกับการทำงานในหน้าที่ก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเรื่องการทำหน้าที่ในการด้านปกครอง ดังนั้นงานที่ต้องใช้เทคนิค และความชำนาญเฉพาะจึงไม่สามารถทำได้เอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่จึงต้องขอความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในงานประเภทดังกล่าว เช่น การเขียนแบบ การก่อสร้าง การประมาณการค่าใช้จ่าย หรือแม้กระทั่งงานที่ฝ่ายท้องที่ต้องทำประจำ คือ เรื่องของการเก็บข้อมูล ที่ต้องการเก็บข้อมูลประชากรอย่างเป็นระบบในคอมพิวเตอร์เพื่อความสะดวกในการค้นหาและแบ่งปันข้อมูล แต่ก็ยังไม่มี ความถนัดกับการใช้คอมพิวเตอร์มากนัก หลายคนจึงต้องขอความร่วมมือจากเทศบาลในเรื่องที่เกี่ยวข้องดังกล่าว และ

5. การขอความร่วมมือในการดูแลพื้นที่ ทั้งกำลังคน และเครื่องจักรต่างๆ การปกครองท้องที่เป็นหน่วยงานที่โดยปกติแล้วจะไม่มีทรัพยากรการพัฒนาใด ๆ ทั้งกำลังคน เครื่องจักร และเงิน ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหา ความเดือดร้อนในพื้นที่ซึ่งเป็นปัญหาเฉพาะหน้า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงต้องร้องขอความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้

ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์ในอนาคตด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชนให้ดี

ขึ้น โดยคอยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือช่วยชาวบ้านที่ประกอบอาชีพ จัดอบรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ และหาแนวทางสร้างอาชีพเสริมให้กับประชาชนในพื้นที่ เช่น การส่งเสริมให้ประชาชนทำโครงการไร่นาสวนผสมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การจัดตลาดกลางหมู่บ้าน การรวมกลุ่มออมทรัพย์ในรูปแบบสหกรณ์ในระดับตำบล หมู่บ้าน การจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน จัดหาแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ เป็นต้น คอยตรวจตรา และรักษาผลประโยชน์ในการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน รวมถึงเป็นตัวแทนของประชาชนในการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อเสนอปัญหาความเดือดร้อน (อนวัตร กองพันธ์, 2560) และด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการทะเบียนต่าง ๆ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และด้านนโยบายเร่งด่วนอื่น ๆ

บทสรุป

การอำนวยความสะดวกและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยแก่ราษฎรในหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้านในการให้ความร่วมมือของผู้ปกครองท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพที่ทั้งสองฝ่ายมีระหว่างกันและกัน โดยสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นนั้นจะดีหรือไม่ สามารถพิจารณาได้ ดังนี้ (1) การมาจากกลุ่มการเมืองเดียวกัน ในกรณีนี้ ทั้งสองฝ่ายจะให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดี เนื่องจากการช่วยกันทำงานเปรียบได้กับการช่วยกันสร้างฐานการเมืองหรือการรักษาฐานเสียงที่มีอยู่ให้มีความเป็นปึกแผ่นและมั่นคง ดังนั้นเมื่อมีโครงการในหน้าที่ของฝ่ายใดเกิดขึ้นก็ตาม จะสามารถขอความร่วมมือกับอีกฝ่ายได้เสมอ สัมพันธภาพที่ดีนี้ส่งผลให้ประชาชนจะได้รับความสะดวกและประโยชน์ในการทำโครงการต่างๆเกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (2) การที่ผู้ปกครองท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นมาจากคนละกลุ่มการเมืองกัน ในกรณีที่ผู้ใหญ่บ้านและผู้บริหารท้องถิ่นไม่ได้มาจากกลุ่มการเมืองเดียวกัน หรือ “คนละขั้ว” อาจก่อให้เกิดช่องว่างในการติดต่อสื่อสารในการขอความร่วมมือ รวมถึงความไม่สนใจในการขอความร่วมมือในการดำเนินงาน นอกจากนี้ ยังเกิดกรณีที่มีการขอความร่วมมือไปแล้วแต่ไม่ได้รับความร่วมมือกลับมา จึงไม่ต้องการให้ความช่วยเหลือกลับไปเป็นการตอบแทน และยังมีกรณีที่ไม่ต้องการให้อีกฝ่ายสามารถสร้างผลงานให้เป็นที่ยอมรับและชื่นชมจากประชาชนเพราะจะทำให้ฝ่ายตรงข้ามได้รับคะแนนนิยมมากขึ้น และส่งผลถึงคะแนนนิยมในการเลือกตั้งครั้งต่อไปด้วยเช่นกันในกรณีดังกล่าวนี้ จะเกิดปรากฏการณ์ต่างฝ่ายต่างทำงานในหน้าที่ของตนเองโดยไม่ขอและไม่ให้ความร่วมมือกับอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งผลที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนคือ แม้ว่าจะมีผู้รับผิดชอบดำเนินการให้ แต่งานที่ออกมามักเป็นงานที่ไม่ได้ผ่านความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ขาดการระดมความคิดเห็นเพื่อให้เกิดความหลากหลาย แต่กลับเกิดการผูกขาดทางความคิดและการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดการเสียโอกาสในการได้รับผลงานที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะเกิดกรณีที่ผู้ปกครองท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นมาจากคนละกลุ่มการเมือง แต่ส่วนใหญ่แล้วทั้งสองฝ่ายสามารถให้ความร่วมมือกันในการปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยให้เหตุผลว่าเป็นหน้าที่ที่ตนเองต้องทำให้กับประชาชนในพื้นที่อยู่แล้ว และหากไม่ให้ความร่วมมือกับอีกฝ่ายอาจทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีในสายตาประชาชนได้ที่ไม่สามารถแยกระหว่างเรื่องส่วนตัว

ทางการเมืองและหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบอีกทั้งการให้ความร่วมมือกับอีกฝ่ายแม้จะอยู่กลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามยังถือเป็นโอกาสในการแย่งชิงคะแนนนิยมจากประชาชนในพื้นที่ทางการเมืองจากอีกฝ่ายหนึ่งด้วยเช่นกัน นอกจากนี้แล้ว ยังมีกรณีที่ฝ่ายผู้ปกครองท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นไม่ได้เป็นกลุ่มการเมืองเดียวกันแต่ก็ไม่ได้เป็นกลุ่มการเมืองที่ตรงข้ามกัน ในกรณีดังกล่าวนี้ ความร่วมมือมักเป็นไปในแนวทางที่ดี กล่าวคือ ทั้งสองฝ่ายมักมีการพูดคุยขอความร่วมมือกันได้อย่างปกติโดยไม่มี การขัดแย้งกัน

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมการปกครอง. (2556 ก). คู่มือการฝึกอบรม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้รับเลือกใหม่ประจำปี 2556. กรุงเทพฯ: ส่วนบริหารงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
- ซัชชัย จันทรสว่าง. (2545). บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการทำงานร่วมกันกับองค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาอำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ไททัศน์ มาลา. (2559). การคงอยู่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในบริบทของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2546). บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านและการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- ประสิทธิ์ อินทโชติ. (2554). บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในจังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษปริญญาตรีศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยบูรพา.
- พชรภัทร พิงรำพรรณ. (2556). แนวทางการจัดการความรู้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นกับท้องถิ่นเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พฤติฐาน ชุมพล. (2528). การสร้างชาติกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง : กรณีของไทย. เอกสารในการประชุมวิชาการ เรื่อง บูรณาการชาติกับความมั่นคงแห่งชาติไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์, นริศฯ ละม้ายอินทร์, กิตติพงศ์ กมลธรรมวงศ์, และเอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล. (2553). การดำรงอยู่ของตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนันและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองเกาะสมุย อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อนุวัตร กองพันธุ์. (2560). บทบาททางการเมืองของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.